

ELS LLIBRES I LES COSES

IGNASI ARAGAY

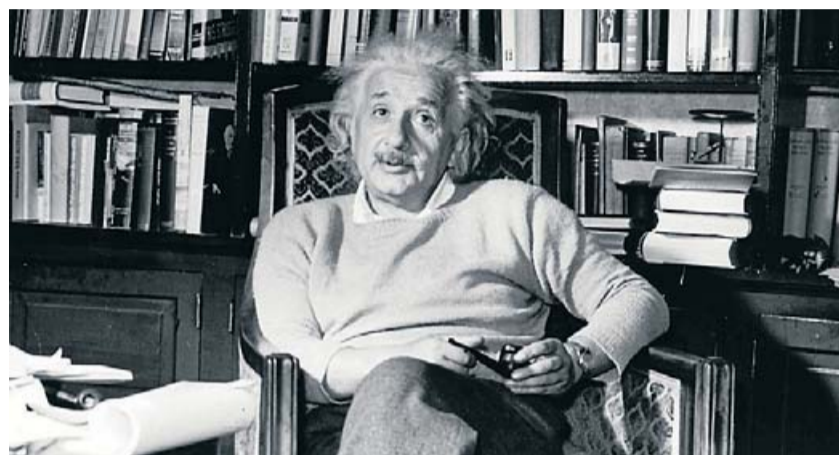

Encara es pot dir res de nou sobre Einstein?

Els genis són inesgotables. D'aquí uns quants segles encara es parlarà d'Einstein, igual que avui, mig mil·lenni després de la seva mort, ho seguim fent de Leonardo da Vinci. La ciència segueix donant voltes –i confirmant– les teories i intuïcions del físic alemany, per exemple fa poques setmanes els forats negres de l'Univers. Tenim Einstein per a estona. Però així com ell va ser radicalment original i innovador, ¿encara es pot ser original i innovador a l'hora de parlar d'ell?

El físic i escriptor nord-americà Alan Lightman ho ha intentat a *Los sueños de Einstein* (Libros del Asteroide), una obra del 1993 que ara ens arriba en castellà en traducció d'Andrés Barba després d'haver estat publicada en més de trenta idiomes. És un llibre alhora planer i complex, com el mateix Einstein. Un llibre que juga amb el temps, amb la manera de relacionar-nos amb el temps. Té la forma d'un dietari escrit a Berna el 1905, l'any que Einstein va publicar la seva teoria especial de la relativitat quan encara era un jove físic desconegut que treballava a l'oficina de patents de la ciutat suïssa. Tenia 26 anys i qui més costat li feia era el seu amic de feina, Michele A. Besso, enginyer suís d'origen italià, i jueu sefardita, que l'acompanya en alguns passatges del llibre (una mena d'interludis del dietari).

Però no és Einstein qui ens parla en el dietari. No hi busqueu cap retrat autopsicològic, cap confidència personal. Se suposa que el narrador és ell,

LUCIEN AIGNER / GETTY

però tampoc no queda clar. Cada capítol descriu la realitat vista des d'una concepció particular del temps, com un somni encarnat en un instant i un lloc concrets: la Berna on va néixer la seva teoria. El 14 d'abril del 1905, per exemple, el temps és un cercle que es replega sobre si mateix, de manera que el món es repeteix de forma precisa i infinita. Al cap de dos dies, el temps és descrit com un flux d'aigua que es desplaça ocasionalment. El 19 d'abril, el temps té tres dimensions, igual com l'espai. Al cap d'uns dies, hi ha dos temps: el mecànic i el corporal, de manera que “el temps passa més ràpid que un huracà sobre els camps quan s'està en un dinar amb amics o es rep un elogi o s'està entre els braços d'un amant secret”. Aquests dos temps –el mecànic i el corporal– “són veritat, però les veritats no són la mateixa”.

Furgant en les diferents maneres d'entendre el temps, és un llibre que

converteix la física en filosofia i que fa aterrar la filosofia a la vida quotidiana. El 9 de juny del 1905, imagina que el temps és etern i divideix les persones entre els Després i els Ara. Per als primers, si la vida és infinita, no cal tenir pressa per fer res. Per als Ara, val la pena fer-ho tot, tot el que és imaginable, viure intensament i infinitament. Paradoxalment, aquestes dues mateixes actituds també són les que les persones tenim davant d'una vida mortal, oi? En fi. El 10 de juny, concep el temps no com una quantitat –no pot mesurar-se– sinó només com una qualitat. I l'endemà el veu com una línia que acaba en el present, tant en la realitat com en el pensament: el futur no existeix.

La veritat és que llegir aquest atípic llibre sobre el temps és un plaer... inquietant; no és, en qualsevol cas, una pèrdua de temps. ♦♦

ELS MÉS VENUTS

CATALÀ

FICCIO

[1] El fill de l'italià
RAFAEL NADAL
Columna
464 pàgines i 21,90 € **1/10**

[2] El fibló
SÍLVIA SOLER
Columna
296 pàgines i 20,50 € **3/12**

[3] Digueu un desig
JORDI CABRÉ
Enciclopèdia Catalana
264 pàgines i 19,50 € **2/13**

[4] El millor d'anar és tornar
A. ESPINOSA / Rosa dels Vents
234 pàgines i 17,90 € **5/7**

[5] L'art de portar gavadina
SERGI PÀMIÉS / Quaderns Crema
146 pàgines i 14 € **7/36**

NO-FICCIO

[1] Contes des de la presó
ORIO JUNQUERAS
Ara Llibres
98 pàgines i 17,50 € **1/8**

[2] Cuina mare
JOAN ROCA
Columna
100 pàgines i 20,90 € **3/9**

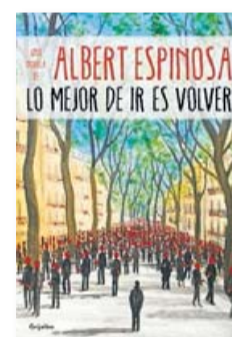
[3] Tres dies a la presó
JORDI CUIXART I GEMMA NIERGA
Rosa dels Vents
176 pàgines i 18,50 € **2/10**

[4] Fins que siguem lliures
SERGI SOL
Ara Llibres
180 pàgines i 18,50 € **6/27**

[5] Esperança i llibertat
RAÛL ROMEVA
Ara Llibres
272 pàgines i 18,50 € **4/16**

CASTELLÀ

FICCIO

[1] Lo mejor de ir es volver
ALBERT ESPINOSA
Grijalbo
234 pàgines i 17,90 € **2/7**

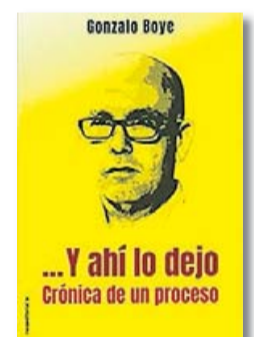
[2] Una jaula de oro
CAMILLA LÄCKBERG
Maeva
320 pàgines i 20 € **-/2**

[3] Los asquerosos
SANTIAGO LORENZO
Blackie Books
224 pàgines i 21 € **1/31**

[4] Todo lo que sucedió con Miranda Huff
JAVIER CASTILLO / Suma de Letras
448 pàgines i 17,90 € **4/8**

[5] Patria
FERNANDO ARAMBURU
Tusquets
646 pàgines i 22,90 € **-/139**

NO-FICCIO

[1] Y ahí lo dejo. Crónica de un proceso
GONZALO BOYE / Roca
224 pàgines i 15,90 € **1/7**

[2] A mí no me callan
PEPE RUBIANES
Alrevés
200 pàgines i 19,90 € **4/10**

[3] Cómo hacer que te pasen cosas buenas
MARIÁN ROJAS / Espasa
232 pàgines i 18,90 € **3/30**

[4] Discurso a la nación catalana
RAMÓN COTARELO / Ara Llibres
200 pàgines i 19,90 € **10/11**

[5] El director
DAVID JIMÉNEZ
Libros del K.O.
296 pàgines i 18,90 € **2/5**

Rànquing setmanal del Baròmetre de la Comunicació i la Cultura
Posició setmana anterior / Setmanes en el mercat

UN TAST DE CATALÀ

ALBERT PLA NUALART

¿‘Tastar’ i ‘emprovar’ no són dues maneres de ‘provar’?

Un dels dogmes escrits del “català correcte” és que el verb *provar* equival en català a *provar*, *tastar* i *emprovar* en funció de què sigui allò que “sotmetem a certes experiències per apreciar-ne el que val, per veure si va bé, si és com cal”. Si és beguda o menjar, *tastar*. Si és roba, *emprovar*. Si són altres coses, *provar*. I un lament molt justificat és que el polivalent *provar* va fent que *tastar* i *emprovar* desapareguin.

Estant-hi completament d'acord, i instant-vos a fer el màxim ús de *tastar* i *emprovar*, no puc evitar tenir la impressió que no hi ha una relació del tot excloent entre els tres verbs, i que *provar* –per tabú que això pugui resultar entre els puristes– té un sentit més genèric, més ampli, i és, per tant, suscepti-

ble de ser utilitzat com a hiperònim de *tastar* i *emprovar*.

Els ideals de precisió, riquesa i genuïtat justifiquen de sobres que potenciem *tastar* i *emprovar*. Però si a algú se li escapa provar una sopa o provar(-se) un jersei –una forma admesa pel *Diccionari normatiu valencià*–, ¿ha de pensar que no té sensibilitat lingüística? Observem que passa en altres llengües. En francès tenim, *essayer* i *goûter*, i en anglès *to try*, *to taste* i *to try on*. I tot i que *goûter* i *to taste* tenen el sentit espe-

cífic de *tastar*, això no sembla que impedeixi a un francès o un anglès recórrer a *essayer* o *to try* per degustar menjars o begudes, encara que en certs contextos pugui resultar més inexacte o ambigu.

Passa, però, que com que el català en totes les bugades hi perd llençols, tendeix a posar-se a la defensiva, amb tendència a la intransigència, quan veu en perill les seves singularitats. És comprensible com a actitud i aconsellable com a recomanació, però no sé si legitima l'ús de l'etiqueta *incorrecció*. Una frase com “Aquest nen no prova les verdures” a mi no em resulta detonant en un registre col·loquial i hauria de poder conviure amb el més estàndard “no tasta”, que mereix, sens dubte, ser discriminada positivament. ♦♦

EL CATALÀ, PER RAONS EVIDENTS, DEFENSA AMB UN CERT GRAU D'INTRANSIGÈNCIA LES SEVES SINGULARITATS